

А.С. Макаренка сьогодні вивчають у США, Великій Британії, Австралії, Канаді, Японії, Польщі, Угорщині. Вона викликає інтерес у дослідників Фінляндії, Швеції, Бразилії.

Таким чином, можна стверджувати, що сьогодні відбувається процес відродження та інтернаціоналізації ідей А. С. Макаренка. Світ змінюється, змінюються радикально наші уявлення про суспільні процеси та про різних історичних особистостей. Відповідно до нових реалій вважаємо вкрай важливим з'ясування істинної сутності, духовних коренів макаренківської педагогіки, переосмислення її цінностей, звільнення від шаблонних стереотипів її сприйняття, оцінки її ролі у світовій педагогічній науці.

Якщо звернутися до основних новаторських звершень А. С. Макаренка, які пройшли довготермінові іспити на міцність і відстоялись у часі, то навіть найприскіпливіші критики його педагогічної системи будуть змушені погодитися з експертами ООН, які віднесли Макаренка до нечисленної когорти найвидатніших педагогів ХХ століття.

Список використаних джерел:

1. Дічек Н. П. Спадщина А. С. Макаренка у контексті світового історикопедагогічного процесу ХХ ст. (на матеріалах англomовних джерел) [Текст] : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Наталія Петрівна Дічек ; Інститут педагогіки АПН України. – К., 2005. – 440 с.
2. Довгань М. Креативна педагогічна освіта як визначальна детермінанта розвитку творчої особистості / М. Довгань // Вісник Львівського Університету. – Серія педагогічна. – 2008. – Вип. 24. – С. 38–45.
3. Козуб Ю. Сучасні вимоги до особистісних та професійних якостей учителя трудового навчання / В. Бурдун, Ю. Козуб// Інноваційні технології в професійній підготовці вчителя трудового навчання: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць. – Полтава: ЮЦ ПДПУ, 2007. – Вип. 2 – С.393–397.
4. Макаренко А.С. Педагогические сочинения: в 8 т. / АПН СССР; [редкол.: М. И. Кондаков, В. М. Коротов, С. В. Михалков, В. С. Хелемендик]. – М.: Педагогика, 1983-1986. Т.8 /сост.: М.Д. Виноградова, А. А. Фролов. – 1986. – 336 с.

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ І SOFT SKILLS ПЕДАГОГА-МЕНЕДЖЕРА: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ГУМАНІСТИЧНО-ОСОБИСТІСНУ СПРЯМОВАНІСТЬ ТЕОРІЇ НАВЧАННЯ І ОСВІТИ У СПАДЩИНІ Г. ВАЩЕНКА

*Петренко Л. М.
Полтава, Україна*

У нелегкий для Григорія Ващенко еміграційний період життя ним було створено визначні науково-методичні праці, які містять багатий матеріал щодо екскурсу з історії педагогіки, розвитку психології як науки, значення традицій у житті нації, узагальнення проблем теорії і практики педагогічної науки й досвіду

розбудови національної системи освіти. Змістовна й актуальна, звернена до майбутніх поколінь незалежної України праця «Проект системи освіти в самостійній Україні», написана в 1957 р., сповнена впевненості у невідворотності цієї події у майбутньому, містить рекомендації, настанови, ідеї щодо розбудови системи національної освіти (Ващенко, 1957).

Питання реформування системи освіти завжди було і залишається актуальним для кожної країни в усі часи, тому «кожна країна зберігає те позитивне, що дозволяє ідентифікувати систему освіти як національну, що виокремлює її як оригінальну систему» (Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія, 2013, с. 16). Таким чином, реформаторські зміни в освітньому процесі кожної країни є стратегічно обумовленими, закономірними, завдяки яким відбувається реформування структури та змісту освіти відповідно до вимог суспільства. На переконання Г. Ващенка, реформування освіти – це нова філософія діяльності, яка потребує нового мислення, підходів, принципів організації навчального процесу, спонукає до зміни взаємовідносин в освітньому середовищі на гуманістично-особистісних засадах.

У педагогічних поглядах Г. Ващенка послідовно розвивається *тенденція* організації розвитку школи на національній основі, що поступово переросла в систему і знайшла своє відображення у вищезазначеній праці.

Під впливом ідей кращих представників національно-визвольного руху, глибокого знання гуманістичних основ народної педагогіки та особливостей розвитку українського народу, християнського світогляду й віри в постання самостійної України в Г. Ващенка сформувалося власне бачення процесів творення української державності, усвідомлення окремішності української нації, її особливостей, що лягло в основу переконання щодо необхідності розбудови національної системи освіти.

З'ясовано, що питання про освітню систему педагог виокремлював як одне з найважливіших у галузі освіти. На його погляд, система освіти має бути готовою до створення такого освітнього простору, який би враховував психологічні особливості нації, її відмінності від інших народів, створював умови для розвитку як української, так і інших націй у спільній країні.

Розмірковуючи про освітню систему в майбутній Україні, підкреслимо, що засадничим для філософсько-освітньої концепції Г. Ващенка слугувало ідеалістичне уявлення про існуючий світ, суспільство, місце людини в ньому як образу й подоби Божої. У царські та радянські часи український народ був позбавлений можливостей повною мірою розвивати свою мову, культуру, освіту. Називаючи таке явище хворобою національної пам'яті українців (амнезія і параамнезія), Г. Ващенко вбачав єдиний правильний шлях – організацію системи освіти, української як за формою, так і за змістом, засобами якої «український народ мусить плекати і розвивати свою здорову національну пам'ять» (Ващенко, 2003, с. 8).

У сучасному розумінні поняття «система» в перекладі з грецької мови – це певне утворення, порядок, що настає як результат правильного розташування частин або розглядається як сукупність принципів, які лежать в основі якогось вчення. У педагогічному тлумаченні система освіти – це мережа навчально-

виховних закладів, у яких здійснюється навчання й виховання підростаючого покоління згідно визначених українським народом та українською державою завдань. Учений підкреслював, що, змінюючи систему життя, ми маємо відповісти на соціальний запит народу – змінити систему освіти. По-перше, за основу реформування освіти необхідно взяти принцип демократизації; по-друге, провести структурне реформування існуючої системи освіти в СРСР; по-третє, в основу навчальних змін треба покласти «плодовитий досвід організації української школи в період 1917–1923 рр., коли наш народ з великим ентузіазмом розбудовував свою національну школу зокрема», а також досвід системи освіти на Заході (Ващенко, 1957, с. 4–5). Проблеми реформування системи освіти вчений пов'язував із вирішенням питань пріоритету та перспектив її розвитку, духовно-морального виміру та освітологічного контексту національної системи освіти.

У розбудові системи освіти вчений робить акцент не на виробничих відносинах, а на ідеології: «не тільки всі галузі духовної культури народів, як релігія, наука, мистецтво, а навіть матеріальна культура залежить від ідеології» (Ващенко, 1957, с. 36). Його погляди були звернені до християнства як до головного чинника в розвитку духовної і матеріальної культури народів, ознаками якого були: 1) визнання Бога як Абсолютної Істини, Добра і Краси, як Творця й Промислителя Всесвіту; 2) віра в безсмертність душі людини й перевага духа над тілом, вічного над тимчасовим; 3) визнання абсолютної вартості особистості людини як образу і подоби Божої; 4) визнання, як основи моралі, любови до Бога і ближнього, любови до окремих людей і до своєї батьківщини (Вишневський, 2003, с. 11).

Важливо наголосити, що в контексті християнської ідеології педагог розглядав питання рівності громадян перед законом, адже в самостійній Україні не мусить бути жодної експлуатації людини людиною або якихось успадкованих привілеїв (Ващенко, 1957, с. 38).

Декларуючи свої погляди на розбудову системи освіти в незалежній Україні, вчений привертав увагу до необхідності її постанови на національній основі; зрозуміло, що саме у зв'язку з нагальною потребою піднесення національних інтересів на вершину державотворення він актуалізував ідею *«високого рівня наукової роботи в галузі теоретичної педагогіки»* як одну з *найважливіших умов розбудови системи освіти* (Ващенко, 1957, с. 40).

Педагогом було запропоновано організаційну структуру системи освіти в Україні, яка б стала вихідною позицією у її розбудові:

- переддошкільне й дошкільне виховання, материнський догляд або ясла (до 3-х років), дитячий садок (3–6 років);
- початкова школа (від 6–14 років);
- середня школа: класична гімназія, реальна школа, середні технічні школи, учительська семінарія, середня медична школа (від 14–18 років);
- висока школа: університет, педагогічний інститут, консерваторія, військова академія, високі технічні школи (від 18–23 років);
- позашкільна освіта;
- науково-дослідні установи: академія наук, академія педагогічних наук

(Ващенко, 1957, с. 44).

У розробленій вченим структурі системи освіти в незалежній Україні передбачено розпочинати навчання в молодшій школі з шести років, що свідчить про його орієнтування на існуючі в той час новітні західноєвропейські тенденції. Привертаємо увагу до його пропозиції щодо організації самостійної академії педагогічних наук, з якою він виступав ще на Другому Всеукраїнському учительському з'їзді в серпні 1917 року. До речі, вже за 10 жовтня 1917 р. знаходимо повідомлення про пожертву у фонд Педагогічної Академії від Ващенка Г. коштів у сумі 75 крб. Для порівняння – від С. Постернака поступило 200 крб, В. Дурдуківського – 50 крб., О. Дорошкевича – 91 крб., Д. Григоровича – 20 крб. Разом сума складала 1507 карбованців (Нова Рада, 1917, с. 4).

В основу освітньої системи має бути покладена *визначальна ідея*, яка регулюватиме, врівноважуватиме конфліктні ситуації в ній самій та у суспільстві в цілому. Такою єдиною ідеєю, в розумінні Г. Ващенка, є ідеалістичний світогляд, який опирається на принцип природовідповідності в навчанні дитини, відмови від авторитарного мислення, любові до ближнього, милосердя, шанобливого ставлення до іншої думки, народів, культур, цінностей, вірувань, орієнтування на український виховний ідеал, загальнолюдські та національні цінності. Г. Ващенко саме в християнському віровченні вбачав ідеологічну основу майбутньої системи освіти в Україні. Таким чином, запропонована структура освіти забезпечувала наступність, неперервність, що, в свою чергу, мало сприяти підвищенню рівня освіченості українського народу; реалізацію ідей високої духовності, моралі як серцевини виховного ідеалу, християнських цінностей гуманізму й любові.

Список використаних джерел:

1. Ващенко Г. Проект системи освіти в самостійній Україні. Мюнхен, 1957. 48 с. URL: <http://www.lnu.edu.ua/Pedagogika/library/xrestomatia/proekt.pdf> (дата звернення: 02.03.2023).
2. Ващенко Г. Хвороби в галузі національної пам'яті. Твори : у 5 т. Київ : Школяр-Фада ЛТД, 2003. Т. 5: Хвороби в галузі національної пам'яті. 335 с.
3. Вишневський О. Григорій Ващенко на тлі актуальних завдань сучасної української педагогіки. Видатний національний педагог Григорій Ващенко : зб. матеріалів до 125-річчя від дня народження / авт-упоряд., наук. ред. А. Погрібний. Київ, 2003. С. 25–48.
4. Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія : монографія / за ред.: В. Кременя та ін. Київ : ЕДЕЛЬВЕЙС, 2013. 460 с.